

CALL FOR PAPERS

Międzynarodowa konferencja naukowa

**Polityczne, prawne i ustrojowe rozliczenia z przeszłością
w Niemczech, Polsce i Związku Sowieckim
od lat trzydziestych do pięćdziesiątych XX wieku**

Warszawa, 12–14 marca 2015 r.

Organizatorzy: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Warszawa); Instytut Historii Najnowszej (Monachium–Berlin); Niemiecki Instytut Historyczny (Warszawa); Niemiecki Instytut Historyczny (Moskwa); Międzynarodowe Stowarzyszenie Historyczno-Oświatowe, Dobroczynne i Obrony Praw Człowieka „Memoriał” (Moskwa)

Według klasycznej definicji Otto Kirchheimera „polityczne rozliczenia” (ang. *political justice*) oznaczają włączenie mechanizmów sądowych do polityki, a ściślej ich instrumentalne wykorzystanie dla realizacji celów politycznych danego reżimu. Posługiwanie się językiem prawnym w sprawach politycznych stanowi formę komunikacji między rządzącymi a rządzonymi, mającą na celu zdobycie specyficznej legitymizacji, którą nie sposób uzyskać innymi metodami. Wzrastające znaczenie opisanego zjawiska wynika z rosnącej roli procedur prawnych i organów sądowych w życiu społecznym. Dotyczy to nie tylko państw demokratycznych, ale również autorytarnych, a nawet najbardziej skrajnych systemów politycznych XX wieku, jakimi były nazizm i stalinowska odmiana komunizmu. Dla tych ostatnich, pomimo niemal nieograniczonych możliwości stosowania siły i bezprawnych działań, rozliczenia polityczne i prawne stanowiły niezbędny instrument sprawowania władzy.

W swoich badaniach Kirchheimer zajmował się również problematyką nazywaną współcześnie „transitional justice”, co można opisowo przetłumaczyć jako rozliczanie się z przeszłością w okresie przemian ustrojowych w danym społeczeństwie. Jest oczywiste, że rozpatrywanie przez sądy zbrodni popełnionych przez konkretne państwa i ich funkcjonariuszy nie może być całkowicie apolityczne i nie ma jedynie natury prawnej – szczególnie w przypadku zbrodni przeciwko ludzkości popełnionych przez nazistowski reżim w Niemczech (osądzanych przez sądy stalinowskie). Dotyczy to również praktyk sądowych okresu stalinizmu.

Historia prawnych rozliczeń z przeszłością w Niemczech, Polsce i Związku Sowieckim, w najtrudniejszym okresie historii tych państw, rzuca światło na specyfikę ich politycznych ustrojów, a także na tragiczny wymiar ich wzajemnych powiązań. Politycznie ustalone normy prawa karnego w dużej mierze oparte są na sposobie definiowania zagrożeń dla istniejącego porządku. W interesującym nas regionie i okresie historycznym zarówno same te normy, jak i sposób ich implementacji, nader często miały związek z aspiracjami, celami czy działaniami jednego (lub kilku) z sąsiadujących krajów. Powtarzające się w różnych systemach procedury i praktyki politycznych rozliczeń, takie jak przykładowo zachwianie równowagi między oskarżycielami a obrońcami w procesach, mogą też stanowić wskaźnik stopnia kontroli państwowej nad społeczeństwem a dodatkowo otwierają perspektywę badań komparatystycznych.

Konferencja stawia sobie za cel uwzględnienie szerokiej perspektywy przejawów politycznych, prawnych i ustrojowych rozliczeń z przeszłością w Niemczech, Polsce i Związku Sowieckim w okresie od lat trzydziestych do lat pięćdziesiątych XX w., skupiając się na następującej problematyce:

- wymiar polityczny sprawiedliwości jako forma komunikacji politycznej;

- współzależności i sprzeczności między prawnymi tradycjami a wpływem ideologii;
- kontrola polityczna nad sądami i wpływanie na przebieg procesów;
- rola rozliczeń politycznych w sprawowaniu władzy w różnych ustrojach;
- związek pomiędzy ściganiem zbrodni nazistowskich a formami legitymizacji władzy komunistycznej.

Zachęcamy do przesyłania propozycji referatów poruszających różnorodne wątki wiążące się z tymi zagadnieniami: od analiz konkretnych procesów sądowych, przez badania nad czynnikami strukturalnymi i ideologicznymi, po ujęcia porównawcze.

Wszystkich zainteresowanych serdecznie zapraszamy do udziału w konferencji – zarówno w charakterze referentów, jak i uczestników dyskusji. Obrady konferencji odbywać się będą w języku polskim, niemieckim i rosyjskim (z tłumaczeniem symultanicznym). Autorom referatów organizatorzy pokryją koszty pobytu (zakwaterowanie, posiłki) oraz zrefundują koszty podróży.

Nie przewidujemy opłaty konferencyjnej, wstęp wolny.

Zgłoszenia udziału w konferencji (na załączonym formularzu) prosimy przesyłać do **30 września 2014 r.** Do zgłoszenia prosimy załączyć abstrakt referatu (500–700 słów w języku polskim, niemieckim lub rosyjskim), krótkie CV autora oraz listę nie więcej niż 10 publikacji związanych z problematyką konferencji.

Program konferencji zostanie ogłoszony do **31 października 2014 r.**

Zgłoszenia oraz pytania w języku polskim prosimy kierować do: anna.piekarska@ipn.gov.pl (Anna Piekarska, Instytut Pamięci Narodowej)

Zgłoszenia oraz pytania w języku niemieckim prosimy kierować do: zarusky@ifz-muenchen.de (Jürgen Zarusky, Instytut Historii Najnowszej, Monachium)

Zgłoszenia oraz pytania w języku rosyjskim prosimy kierować do: nipc@memo.ru (Natalja Koljagina, Stowarzyszenie Memoriał)